

Избор на членови на Судскиот совет на РМ и дали е потребна нивна депрофесионализација!?

Функцијата и надлежностите на Судскиот совет на Република Македонија, како и изборот на членовите на ССРМ се утврдени во Уставот на РМ, а потоа се разработени во Законот за Судскиот совет. **Советот го сочинуваат петнаесет члена.** По функција членови на Советот се претседателот на Врховниот суд на Република Македонија и министерот за правда. **Осум члена на Советот ги избираат судиите од своите редови, а пет члена ги избира Собранието на РМ.** Од петте члена кои ги избира Собранието на РМ, тројца се припадници на заедниците кои не се мнозинство во Република Македонија, при што ќе се запази соодветната и правична застапеност на граѓаните кои припаѓаат на сите заедници. Овие тројца члена ги избира Собранието на РМ со мнозинство гласови од вкупниот број пратеници, при што мора да има мнозинство гласови од вкупниот број пратеници кои припаѓаат на заедниците кои не се мнозинство во Република Македонија. Двајца пак од членовите на Советот ги предлага претседателот на Република Македонија, а изборот го врши Собранието на Република Македонија, од кои еден е припадник на заедниците кои не се мнозинство во Република Македонија. Членовите на Советот што ги избира Собранието на Република Македонија, односно што ги предлага претседателот на Република Македонија се од редот на универзитетските професори по право, адвокатите и други истакнати правници. **Мандатот на сите членови на Судскиот совет на РМ трае шест години, со право на уште еден повторен избор.**¹ Со Уставот е предвидено дека условите и постапката за избор, како и основите и постапката за престанок на функцијата и разрешување на член на Советот се уредуваат со Законот за Судски совет на РМ.²

Членовите на Судскиот совет на РМ функцијата ја извршуваат со полно работно време, односно претходната функција како судии или истакнати правници од различни области им мирува додека им трае мандатот како членови на Судскиот совет.

Кога станува збор за избор на членовите на Судскиот совет од компаративен аспект и почитување на меѓународни стандарди, вниманието претежно е насочено на начинот и постапката на нивниот избор, односно кој ги бира и/или назначува членовите на ова тело

¹ Член 104 од Устав на РМ и члените 6 и 7 од Законот за Судски совет на РМ.

² Закон за Судски совет на РМ.

кое треба да биде независно и составено од најистакнати личности кои уживаат доверба и интегритет и кои ќе можат да ги штитат судиите и судството во целина од влијанија кои би ја нарушиле нивната независност. Но исто така важно е да се напомене дека функцијата и надлежностите на Судските совети се различни во Европските земји, па затоа и не се целосно компарабилни со Судскиот совет на РМ.

Изборот на членови и функциите кои им се доверени на Судските совети се регулирани во правните системи на секоја држава засебно во која постојат вакви органи. Сепак сите Судски совети ги делат заедничките предизвици и се раководат од истите општи принципи за кои и се основани. На европско ниво, под директна или индиректна супервизија на Советот на Европа беа преземени најсеопфатни напори за изработка на минимални стандарди во врска со создавањето, членството и улогата на Судските совети. Со Препораката (94) 12 на Комитетот на министри до земјите-членки за независноста, ефикасноста и улогата на судиите, Советот на Европа препорачува да се довери одговорноста за изборот и кариерата на судиите на орган независен од извршната власт, односно на тело чии членови се избрани од страна на судството.³

Кога станува збор за начинот на избор на членовите на Судските совети постојат препораки од различни тела, дури и Европскиот суд за човекови права на пример во еден случај против Украина сметал дека фактот што телата кои го бираат поголемо мнозинство членови на советот биле од извршната и законодавната гранка на власта претставува структурен дефицит што не е во согласност со принципот на независност.⁴ Слично на тоа, Венецијанската комисија забележува дека кога судиите во Судскиот совет се избираат од парламентот, ова го става процесот на селекција под влијание на Парламентот, што значи дека политичките фактори може да преовладуваат при изборот на членовите на советот.⁵

³ Recommendation No. R (94) 12 to Member States on the Independence, Efficiency and Role of Judges (1994) (Adopted by the Committee of Ministers, 13 October 1994)

⁴ *Oleksandr Volkov v. Ukraine*, ECtHR judgment of 9 January 2013

⁵ Venice Commission, Opinion on the Constitution of Serbia, adopted by the Commission at its 70th plenary session (Venice, 17-

18 March 2007), par 70, <[http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2007\)004-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2007)004-e)>; and Venice Commission, pars

36-37, Preliminary Opinion on the Proposed Constitutional Amendments regarding the Judiciary of Ukraine, CDL-PI(2015)016-e, 24

July 2015, pars 36-37, <[http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI\(2015\)016-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2015)016-e)>.

Додека, на пример за Шпанија и Србија, ГРЕКО има изразено загриженост во однос на перцепираната независност на Судските совети во овие земји.⁶

Сепак мислењата и препораките на Советот на Европа и неговите тела и комитети како и останатите регионални принципи не даваат детален опис за составот и функциите на Судските совети ниту пак создаваат еден единствен модел за сите судски совети во Европа, меѓутоа ги поставуваат основните принципи за обезбедување на независно судство.

Мандатот на членовите на Советите пример во ЕУ варира од 3 години во Португалија (избрани членови), Ирска и Велика Британија, **до 6 години** во Унгарија, Холандија, Романија и Словенија. Додека пак во Белгија, Хрватска, Данска, Франција, Италија, Латвија, Литванија, Малта и Полска мандатот на членовите на Советот е 4 години, а во Бугарија, Словачка и Шпанија - 5 години.

По мислењето на Консултативниот Совет на Европски судии⁷, иако државите треба да одлучат дали членовите на Судскиот совет треба да бидат членови со **полно работно време или со половина работно време**, односно половина работно време да ја извршуваат својата функција како судии и/или останата професија за останатите членови (депрофесионализација), нагласено е дека посветувањето со полно работно време значи и поефективна работа и подобра заштита на независноста на судството. Од друга страна, постои потреба да се осигура дека особено судиите кои се членови во Судскиот совет не се отсутни премногу долго од нивната судиска работа, така што, секогаш кога е можно, треба да се зачува контактот со судската практика. Заради тоа се препорачува мандатот на членовите на Судскиот совет да биде ограничен по број и време.

⁶ 014 GRECO's Second Compliance Report of the Fourth Evaluation Round on Corruption Prevention in respect of Members of Parliament, Judges and Prosecutors for Spain); and also GRECO, *Compliance Report of the Fourth Evaluation*

Round on Corruption Prevention in respect of Members of Parliament, Judges and Prosecutors for Serbia, 2 July 2015, pars 96-99,

<<http://www.coe.int/en/web/greco/evaluations/round-4>>.

⁷ Opinion no.10(2007) of the Consultative Council of European Judges (CCJE) to the attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the Council for the Judiciary at the service of society

Во пракса, само во неколку земји-членки на ЕУ и тоа Бугарија, Франција, Италија, Холандија и Романија, членството во Советот е со полно работно време. Во некои држави со полно работно време членството е ограничено на извршните тела на Советот, на пример: генерален директор во Данска, претседател на Советот во Словачка, членови на Бирото во Белгија, членови на Постојаниот комитет во Шпанија при што во Шпанија половина од членовите се со постојано работно време како членови на Советот додека половина од членовите се со половина работно време во Советот. Во Португалија, самиот член на Судски совет може да одлучи дали ќе биде определен со полно работно време како член на Советот или половина од работното време ќе продолжи да работи како судија. Во поголемиот дел од земјите членки на ЕУ и тоа Белгија, Бугарија, Хрватска, Данска, Велика Британија, Франција, Италија, Ирска, Латвија, Литванија, Холандија, Хрватска, Португалија, Словачка, Словенија, Полска, мандатот на членовите на Советот може да се обнови еднаш, а во некои земји (на пример во Италија) таквото обновување не може да биде последователно. Во Унгарија, Романија и Шпанија не е возможно обновување.

Како што наведовме и погоре, во Република Македонија членовите на Судскиот совет се избираат со полно работно време за период од 6 години и можат да бидат избрани уште еден мандат. Ова го поставува Судскиот совет на РМ на листата на совети во Европа со најдолг можен мандат на членовите.

Функцијата како судии, на членовите кои се избрани од редот на судиите, им мирува. По завршување на мандатот како членови на Судскиот совет тие повторно се враќаат во судовите каде што претходно ја вршеле својата судиска функција.

Што се однесува на членовите на Судскиот совет кои не се судии, како што напоменавме, Законот предвидува тие да се бираат од редот на универзитетските професори по право, адвокати како и други истакнати правници. Сепак, ова во пракса не се реализира во потполност бидејќи досега немало избран член од редот на професори по право, ниту од адвокатите. Во праксата членовите од редот на истакнати правници претежно биле службеници од кариера во јавната администрација, а некои од нив се судии (идентично

како и членовите кои се избрани од самите судии). Ова ја поткопува професионалната рамнотежа и високото ниво на компетентност предвидени со закон.⁸

Се поставува прашањето колку е ефикасна и ефективна работата на членовите на ССРМ извршувајќи ја функцијата со полно работно време!? Понатаму, мандатот од 6 години со можност за реизбор со кој можат да бидат оддалечени од судиската функција дури и до 12 години, освен практични потешкотии при повторното приспособување на судиската функција, оневозможува и нивно оценување што е услов за понатамошно унапредување во судската кариера.

Сепак, пред да се пристапи кон измени на законот за депрофесионализација на членовите на Судскиот совет на РМ, потребна е подлабока анализа за можните придобивки како и ризиците кои би се појавиле со оваа промена. Воедно, воведувањето на депрофесионализација на членовите на Судскиот совет треба да биде овозможено во домашната регулатива на сите нивоа.

⁸ Досегашниот избор на членови на ССРМ од страна на Собранието кои се судии, а се бираат во категоријата „истакнати правници“, не е според препораките на Консултативниот совет на Европски судии. Со новите измени од декември на Законот за Судски совет на РМ се ограничува оваа можност така што за член на советот од редот на истакнати правници не може да биде избран судија.

Институт за човекови права

ДЕПРОФЕСИОНАЛИЗАЦИЈА – МОЖНИ ПРИДОБИВКИ И РИЗИЦИ

Придобивки	Ризици
Членовите кои што се судии со половина работно време (неполно работно време) ќе продолжат да судат со што нема значително да се намали ефикасноста на судот од каде што доаѓаат. Овие членови - судии ќе ја извршуваат судиската функција и активно ќе учествуваат во разрешување на предизвиците со кои се соочува судот и самите судии.	Несоодветно приспособување на членот-судија за обавување на двете функции паралелно. Несоодветно применување на законски одредениот институт „изземање“ за остварување независност и непристрасност на судството.
Финансиските трошоци ќе бидат намалени со оглед на тоа што судиите-членови на Судскиот совет покрај платата за обавување на судиската функција ќе добиваат само додадок за обавување на функцијата член на ССРМ. Овој додаток ќе биде еднаков за сите членови на ССРМ.	/
Судиите со оглед да нема да се одалечат од обавување на својата судиска функција, нема да имаат потешкотии да се вратат повторно во своите матични судови со полно работно време.	Потребно е поголема ангажираност на човечките ресурси во Судскиот совет, особено во случај кога Советот е надлежен за примање и одлучување по претставки.
Членовите од редот на истакнати правници, како што се истакнати адвокати и професори по право, ќе имаат поголем мотив да се кандидираат и за членови на Судскиот совет доколку во исто време можат да продолжат да ја вршат својата редовна функција.	Евентуално усложнување при планирање на активностите кои Судскиот совет е должен да ги врши поради усогласување на работните распореди на сите членови.

Оваа публикација е подготвена во рамки на проектот „Зголемен јавен надзор врз работата на Судскиот совет на Република Македонија“, финансиран од Владата на Обединето Кралство, со поддршка на Британската амбасада, Скопје. Мислењата и ставовите наведени во оваа содржина не ги одразуваат секогаш мислењата и ставовите на Британската влада.